

**Short- and long-term adaptation to cancer:
a comparison of patients with the general population**

RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN

**Short- and long-term adaptation to cancer:
a comparison of patients with the general population**

PROEFSCHRIFT

ter verkrijging van het doctoraat in de
Medische Wetenschappen
aan de Rijksuniversiteit Groningen
op gezag van de
Rector Magnificus, dr. D.F.J. Bosscher,
in het openbaar te verdedigen op
woensdag 29 mei 2002
om 16.00 uur

door

Maatje Jannetje Schroevers

geboren op 29 augustus 1973
te Arнемuiden

Promotor

Prof. dr. R. Sanderman

Referent

Dr. A.V. Ranchor

Promotiecommissie

Prof. dr. A.P. Buunk

Prof. dr. J.C.J.M. de Haes

Prof. dr. G.L. van Heck

Druk: Stichting Drukkerij C. Regenboog, Groningen
Omslagontwerp: Ubel Smid, Roden
Foto omslag: Maya Schroevers

ISBN: 90-7711304-5

The study presented in this thesis was performed at the Northern Centre for Healthcare Research (NCG) of the University Groningen, the Netherlands. Financial support by the Dutch Cancer Society (Koningin Wilhelmina Fonds) for the research presented in this thesis is gratefully acknowledged.

© Maya J. Schroevers, Groningen, 2002

Dankwoord

Het verrichten van een promotieonderzoek beslaat een periode van vier jaar. Vier jaar waarin je alle tijd krijgt om je in een onderwerp te verdiepen. Maar de tijd vliegt voorbij. Het waren voor mij vier jaren vol idealen, momenten van bevoegenheid en het geloof een waardevolle bijdrage te leveren. Maar er waren ook tijden van onzekerheid en twijfel, over de betekenis van gevonden uitkomsten en de waarde van wetenschappelijk onderzoek in het algemeen. Als beginnend enthousiast en nieuwsgierig onderzoeker wilde ik een antwoord vinden op de vragen rondom de aanpassing van patiënten aan de ziekte kanker. Ik was ervan overtuigd de waarheid te zullen vinden in de SORK-data. De omvang en complexiteit deed me al snel beseffen dat je keuzes moet maken en als onderzoeker moet beginnen bij het kritisch bestuderen en exploreren van de verzamelde gegevens. Het onderwerp psychosociale aanpassing aan kanker omvat meer dan je alleen kunt ontrafelen. Dit proefschrift is tot stand gekomen dankzij de medewerking van veel mensen. Hen wil ik hier graag hartelijk bedanken.

Het onderzoek was niet mogelijk geweest zonder de trouwe participatie van alle respondenten, die gedurende een periode van acht jaar bereid waren aan het onderzoek mee te doen. Met name de patiënten wil ik bedanken voor hun bereidheid en openhartigheid, om zo kort na diagnose de uitgebreide vragenlijsten in te vullen en om mee te werken aan het lange interview.

Promotor Robbert Sanderman wil ik bedanken voor het vertrouwen dat hij altijd in mij heeft gesteld. Robbert, je was mijn trouwste fan en wist me indien nodig met overtuigende argumenten te wijzen op de waarde van het onderzoek. Je enthousiasme, optimisme en humor hebben voor een stimulerende en plezierige samenwerking gezorgd.

Mijn referent, dr. Adelita Ranchor, heb ik het niet makkelijk gemaakt. Toch behield ze altijd haar geduld en gaf me de ruimte om dingen op mijn manier te doen. Adelita, onze inhoudelijke discussies en je kritische aantekeningen hebben mijn gedachten gestructureerd en mijn stukken aangescherpt. Ik kijk met veel plezier terug op onze gesprekken waarin ook ruimte was voor andere zaken, zoals films, boeken en reizen.

Het huidige onderzoek is een vervolg op een eerder onderzoek uitgevoerd door Han de Ruiter en Reike Tempelaar. Voor dit proefschrift hebben we dankbaar gebruikgemaakt van deze gegevens.

De medewerkers van het IKN, in het bijzonder Michael Schaapveld, wil ik bedanken voor de hulp bij het benaderen van de patiënten en het verzamelen van de medische gegevens.

Anita Legtenberg was vanaf het begin verantwoordelijk voor het logistieke gedeelte van het onderzoek. De zwaarte van haar taak werd me duidelijk toen ze

naar Maastricht verhuisde en ik haar werkzaamheden gedurende een aantal maanden moest overnemen. Tineke van der Wees heeft deze taken uiteindelijk afgerond. Ik stond versteld van het tempo waarmee ze alle zaken zorgvuldig afhandelde.

De interviewers Anke de Bruin, Mieke Janus, Carla Pol en Carola Schaafsma wil ik bedanken voor hun inzet en betrokkenheid bij het project. Ook stagiaire Emelie van de Plassche wil ik bedanken voor haar bijdrage in het beluisteren, het analyseren en het invoeren van de interviews.

Willem Lok en Joke Noordhof hebben mij zeer geholpen met het maken van de verschillende invoerprogramma's. Op nauwkeurige en snelle wijze heeft Joke de bulk gegevens ingevoerd.

Mijn collega's van het NCG, met name de leden van de onderzoeksgroep DDQ, hebben bijgedragen aan een stimulerende omgeving en een gezellige sfeer om in te werken. Truus van Ittersum bedank ik voor het steeds weer en snel aanleveren van de meest recente literatuur. Eric van Sonderen was vanaf de opzet betrokken bij het onderzoek. Hem wil ik bedanken voor zijn methodologische adviezen. Tijdens ons overleg zakte de moed me soms in de schoenen, maar in zijn rol als statistisch geweten heeft hij de kwaliteit van het onderzoek significant verhoogd. Mariët Hagedoorn bedank ik voor de keren dat ik bij haar aan mocht kloppen voor vragen over statistische technieken.

Rosemarie Arnold, Liesbeth Haken, Ellen van Jaarsveld, Joost Keers, Jolanda Tuinstra en Ans Sminck bedank ik voor het zorgvuldig lezen van het manuscript.

De leden van de leescommissie, Prof. dr. A.P. Buunk, Prof. dr. J.C.J.M. de Haes en Prof. dr. G.L. van Heck ben ik zeer erkentelijk voor de snelle beoordeling van het manuscript.

Zonder de belangstelling en steun van familie, vrienden en vriendinnen waren de vier jaren niet zo goed verlopen. Bedankt! In het bijzonder wil ik Robert Bandsma noemen voor zijn aanmoediging om mezelf, als onderzoeker en als persoon, te ontwikkelen.

Mijn ouders wil ik bedanken voor de mogelijkheden die ze mij geboden hebben om te studeren en mijn eigen weg uit te stippelen. Papa en mama, van jongs af aan hebben jullie me geleerd om door te zetten en betrokken te zijn met de dingen die je doet. Jullie optimisme, Zeeuwse nuchterheid en gave om te genieten van de kleine dingen om je heen, zijn me zeer dierbaar.

Heidi Stiegelis was het afgelopen jaar mijn onafscheidelijke kamergenootje. Heidi, we hebben in dat jaar lief en leed gedeeld.

Onze bureaus veranderd in picknicktafels met boterhammen en potten pindakaas. Heftige discussies over Taylor en haar 'positive illusions', brainstormsessies over regressie-analyses en drie-weg interacties, maar ook verhalen over de nieuwe Massimo Dutti collectie. We raakten nooit uitgepraat.

Tenslotte wil ik mijn lieve vriend Paul Kluytmans noemen. Paul, elke dag met jou is genieten, daar kan geen promotie tegenop. Je humor en vrolijkheid maken me heel blij. Bedankt voor de vanzelfsprekendheid waarmee je er voor me bent.

Maya Schroevers
Groningen, april 2002

Contents

Chapter 1	Introduction	1
Chapter 2	The evaluation of the Center for Epidemiologic Studies Depression (CES-D) Scale: Depressed and Positive Affect in cancer patients and healthy reference subjects <i>Quality of Life Research, 2000, 9, 1015-1029</i>	13
Chapter 3	Depressive symptoms in cancer patients compared to individuals from the general population: the role of sociodemographic and medical factors <i>Journal of Psychosocial Oncology; accepted pending revision</i>	35
Chapter 4	The role of social support and self-esteem in the presence and course of depressive symptoms: a comparison of cancer patients and individuals from the general population <i>Social Science and Medicine; accepted pending revision</i>	57
Chapter 5	Do cancer survivors differ from the general population at eight years after diagnosis: a longitudinal study of their physical and psychosocial adjustment to cancer <i>Submitted</i>	75
Chapter 6	The role of age at the onset of cancer in relation to long-term adjustment: a controlled comparison over an eight-year period <i>Submitted</i>	99
Chapter 7	General discussion	121
	Samenvatting	143
	References	153